

אל תהיו דוסים

תהיו דוסא

**סיפורו של מי שהתחיל – התחיל! – במאה ועשרים והמשיך עם גדולי
יבנה ובני-ברק, ועמד בהתקשרותו מתחילתו ועד סופו**

מאת א. אברהם

עם התקרבו י"א ניסן שנת המאה ועשרים, נשאתי עיני אל ההרים מאין יבוא לי רעיון לטור ראוי לשמו. מי ציפה שכבר בשישים ימי חודש אדר יקדימו הדרשנים ושפיצי-הכותבים להסתער על פרק קכ"א ועל מספר 120, ואנן מה נמלמל אבתריי.

אבל ברוך ה' אשר לא השבית לנו גואל, ובהפיכת הבית לקראת סידורו לפסח הצלחנו למצוא במטמוניות עקלקלות שריד מפואר ל-120. יהודי יקר, שהסתובב כילד בין רגליהם של מאה ועשרים אנשי כנסת הגדולה של עזרא וסייעתו, והאריך ימים עד המאה החמישית לחייו. לאור הגיל המופלג אליו הגיע, כנראה שנת המאה ועשרים שלו הייתה עוד בימי אברכותו הצעירים, או אף בעונת שמיעת השידוכין.

כמה עבר התנא הזה בימי חייו? הוא עבר משלטון הפרסים בארץ ישראל לכיבוש אלכסנדר מוקדון ושלטון היוונים, בתוכם חווה חילופי שליטים עד לאנטיוכוס ונס חנוכה, המשך במלכות החשמונאים ומלחמת האחים שהביאה לקיצה, עבור לשלטון הרומאים, בניין הורדוס, הטרגדיה של חורבן הבית ועוד כמה עשרות שנים טובות. (אם היה מחזיק עוד טיפה מעמד, היה ודאי מעיד נגד עלילות צוררנו בערבי פסחים שאין לנו ולא כלום עם דמו של "אותו האיש" ומאמיניו, אבל כמה כבר אפשר...).

והיהודי הזה, כמעט אפשר לומר, שקול כנגד כולם. מאות שנים לא דיבר יותר מדי. פה משנה, שם דרשה. צעירים ממנו השתלטו על השיח פי כמה וכמה. אבל, בהיותו כבר זקן כמו ארבע מְרָנִים ביחד, פתאום נזכרו היונגעלייט שיש כאן את מי לשאול. בזמן שכבר חיתן צאצאי-צאצאים שהיה יכול לשמש עד בחתונתם לפי הלכה, הוא מוזכר פעמיים בהרחבה גדולה – ובפעמיים הללו הוא מציל את שלימות התורה ושלימות העם.

את הסיפורים הללו מפארים גדולי הדור ההוא שהיו מסובין כל אותו הלילה בפסח. כידוע, המרכז החרדי בין החורבן למרד בר-כוכבא, היה יבנה. אך לזוגות הצעירים שכבר לא היה מקום בעיר המתפקעת מתלמידי רבי יוחנן בן זכאי, מצאו פתרון דיור בדמות פרויקט חדש שנבנה באותם ימים ושמו "בני ברק". עקשנים המשיכו לסגור קומת חניה ביבנה ובלבד שלא להרחיק נדוד (מה בני ברק? עוד מעט תגיד לי הר יונה!...). אבל מי שהתפשר, זכה לדירה במחיר למשתכן כמה קילומטרים צפונה. וכך, קרוב ל"צומת מסובין" של ימינו (כן, על שם הארוע ההוא מההגדה! כך לדעת החוקרים) קמה עיר התורה והתנאים החדשה, בה נהגו תלמידים להעיר לרבותם על זמן קריאת שמע. ברם, כשעלה על הפרק עניין ציבורי בסדר גודל, הם היו חייבים לצאת מרחוב רשב"ם ולעלות לזקן התנאים.

וזכור אותו זקן לטוב ורבי דוסא בן הרכינס שמו.

* * *

אחד התפקידים המרכזיים של "גדול הדור" - הנשיא - באותם ימים, היה משמעותי הרבה יותר מאשר תמיכה בקופות העיר למיניהם. לשון אחר: הוא לא היה ממובילי החומרות **לקראת פסח**, אלא זה שקובע **מתי** בכלל יחול פסח. בקיצור, לקדש את החודשים ולקבוע את המועדות.

בימי הבראשית של יבנה, עשה זאת הנשיא רבן יוחנן בן זכאי. אלא שנשיאותו הייתה על תקן מילוי מקום, עד שהרומאים יירגעו ויאשרו שוב את חזרת הנשיאות למשפחת צאצאי הלל הזקן מזרע בית דוד. ואכן אחר זמן מה, חזרה הנשיאות למישפוחה וכיהן בה רבן גמליאל דיבנה (בנו של רבן שמעון בן גמליאל (הראשון)), שהיה הנשיא האחרון לפני החורבן).

אבל, אם כבר בימי המקדש היו סביב קביעת הלוח בלאגנים בל ישוערו בעקבות קלקולי המינים והצדוקים שוכרי עדי השקר ומשיאי המשואות לשווא, תארו לכם מה נהיה אחר כך. אדרבה, הוויכוח נכנס פנימה – כאשר צריכים לסמוך יותר ויותר על חשבונות ולדקדק עם העדים פי כמה וכמה, אזי כל אחד נעשה "פויסק" ו"דעה זאָגער" ומרעיש תבל ומלואה עם חשבונותיו שמהם אין לזוז.

רבן גמליאל היה, כמו שאומרים, ערוך לכל תרחיש, ובעליית הגג שלו הייתה תערוכה של טבלאות וצורות שונות של מופעי הלבנה. התחקיר כלל שאלות "כזה ראית? כזה ראית?". העד נדרש לעבור על הקטלוג מול עיניו הרושפות של הנשיא, והמגמגם היה יוצא בבושת פנים. (ראש השנה פרק ב משנה ח. וסיום פרק שני בגמרא שם).

אלא שלפעמים קרה להיפך: התחקירים של רבן גמליאל הניבו תוצאה נכונה של ראיית הירח – ומחשבי החשבונות היו טועים. למשל, פעם אחת הגיעו עדים שאמרו "ראינוהו [את הירח] שחרית במזרח וערבית במערב". הרבה לפני שהגיעו ליבנה, עוד כשהיו בצפון הרחוק, הם נפגשו בתנא המקומי רבי יוחנן בן נורי (אצלו גם בני ברק הייתה יקרה מדי ולכן ייסד את

קהילות הבני-תורה דעמק יזרעאל והגלילות). הלה אמר להם שלדעתו, במחילה, הם עדי שקר. אבל הם לא התעצלו, המשיכו דרומה ליבנה – וקיבלן רבן גמליאל.

עם רבן יוחנן בן נורי לא הייתה בעיה, כי כמסופר בגמרא (עירובין מא, א), היה מנאמני רבן גמליאל ללא עוררין (וגם צעיר בהרבה), ולא היה ספק שיתיישר עם קביעה נשיאותית הפוכה מדעתו. הפרובלם התחיל כאשר מישהו מהיותר מבוגרים יתחיל לערער. והפרובלם אכן הגיע: הגיעו עדים שאמרו שראוהו בלילה שבין כ"ט ל-ל' (מה שנקרא "בזמנו", דבר היוצר סיום חודש רגיל בן כ"ט יום); אבל **למחרת**, בליל ל"א מראש חודש שעבר (מה שנקרא "ליל עיבורו", וראיתו אז יוצרת חודש בן ל' יום) – **לא ראה אף אחד** את הלבנה!

– ולמרות העדות הבעייתית משהו, רבן גמליאל קיבל אותן (כלומר: נקבע שהחודש שעבר היה בן כ"ט יום, ולמחרת הוא כבר יום א' של החודש הבא).

הפעם, דוסא בן הרכינס בן הארבע-מאות-ומשהו, לא התאפק: "עדי שקר הן! היאך מעידין על האשה שילדה ולמחרת כריסה בין שיניה?! ורבי יהושע בן חנניא החרה החזיק אחריו: רואה אני את דבריך!..."

* * *

אופס, פה מתחיל להריח משבר. מילא כשהבייתוסים המטורללים החליטו בעבר לעשות פסח תמיד בשבת, זה היה עניין אחר; כיוון שאז, כל גווי הקשת הדתית והחרדית, מהכיפה הסרוגה, כיפות הקטיפה וכיפות הבד והעור, לובשי הסאמעט הקנייטש והקסקט – ידעו שצריך לברר מה התאריך שקבע הבית דין "שלנו". היה ברור ש"הם" רפורמים, ואילו "אנחנו" – כל האנחנו! – מחכים מתי יודיעו מקורות **מוסמכים** לאנ"ש מתי התקדש החודש האמיתי. אז נכון, אלו אכלו מצות רכות ואלו מצות קשות, אלו אכלו קטניות ואלו התנזרו מהם, אבל ליל הסדר היה אחד.

אבל כאשר מתחילים להיות מחלוקות בתוך יבנה, זה כמו לעשות שריפת חמץ ברחוב רבי עקיבא כאשר בשיכון ויז'ניץ הולכים לתפילת טל. זה כמו שבגאולה יאכלו מצה בהסיבה וברחוב ירמיה יבדקו חמץ לאור הנר. בקיצור: אסון. לא דומה לשום מחלוקת שהכרנו. אז מה אם אמרו על עדה קדושה בישראל כויפרים ורוידפים ומויסרים ומחבלים – נו, אז אמרו, עם ישראל התגבר על בעיות אזוטריות כאלו. אבל שיהיו שני ליל סדר גם בארץ ישראל? יום טוב שלישי של גלויות? ששיבות בין הזמנים יפתחו ויסגרו בהפרש של יום? שהקנאים לא יידעו אם היום או מחר חל היום היחיד בשנה שחייבים לומר בו תחנון על עצמאותנו גם אם יש ברית בבית הכנסת? ישתקע הדבר ולא ייאמר.

רבן גמליאל הבין שצריך להפגין מנהיגות. והוא מזמן את רבי יהושע לבוא אליו ביום הכיפורים שחל לפי חשבוננו – של רבי יהושע, י"א תשרי של כל העם – במקלו ובמעותיו (והרבי מדייק שכנראה צריך להיות: במקלו **ובתרמילו**. לקו"ש חכ"א עמ' 113). כן, דווקא

את רבי יהושע, שהיה אב-בית-דין ומועמד לגיטימי להיות נשיא בעצמו. [נא לא להפגין עמרצות ולשאול למה לא ציווה עליו לאכול, כי ביום כיפור שווין איסור מלאכה ואיסור אכילה אשר שניהן רק בכרת; מה שמעניק יתרון לתהלכה ברחוב עם מקל ותרמיל].

אַז־מִין גזירה, ריבוננו של עולם! מעיו של רבי יהושע גועשים מהתלבטות. הראשון שרואה אותו בצרתו – ולאחת הדעות הוא היה שליחו של רבן גמליאל – הוא רבי עקיבא. במעמד זה הוא דורש לו את הדרשה האלמותית על תוקף קידוש החודש של בית דין: "אשר תקראו אותם – אַתֶּם כתיב", בין בזמן בין שלא בזמן אין לי מועדות אלא אלו. ובגמרא מוסיפין את ההמשך המפורסם: "אתם – אפילו שוגגין, אתם – אפילו מזידין, אתם – אפילו מוטעין". רבי יהושע מגיב "עקיבא נחמתני" – אבל עדיין לא מצליח לאזור אומץ בנפשו לקחת את הטלפון הכשר ואת כרטיס האשראי ולצאת ליבנה.

משם הוא פונה לדוסא בן הרכינס. הרי "הוא התחיל", הוא קבע שעדות כזאת, שבליה אחד שניים מעידים שהלבנה נראתה ולילה למחרת כולם נושאים עיניהם השמימה ולא רואים כלום – נשמעת כמו אשה בחודש תשיעי יום לאחר שילדה זרעא חיא וקיימא¹.

אבל דוסא בן הרכינס אומר לו מילים כדרבנות: "אם באין אנו לדון אחר בית דינו של רבן גמליאל צריכין אנו לדון אחר כל בית דין ובית דין שעמד מימות משה ועד עכשיו... שכל שלשה ושלושה שעמדו בית דין על ישראל הרי הוא כבית דינו של משה".

כזה ביטול! כזו התקשרות! יהודי ששמע את עזרא מחדש את הברית בין ה' ובין בני ישראל, שראה עוד לשון של זהורית במקדש הופכת ללבן ביום כיפור, שיש לו חנוכיה מימי מתתיהו, שישב ב'מזרח' בשולם-זוכר של שמעיה ואבטליון, הלל ושמאי, וגם של רבי יהושע ורבן גמליאל בעצמם – מחליט שצריכים ללכת לפי "משה שבדור!"

אותו יהודי שנשא את משלו החרף על טיב העדים שהעידו על ראיית הלבנה, אפילו לא אומר כרבי עקיבא "אפילו שוגגין". אין שום טעויות בבית דין שהוא כבית דינו של משה! מולד תשרי השנה, היה בדיוק כמו מולד חודש ניסן בשנת יציאת מצרים שהקב"ה הראה למשה ואמר לו "כזה ראה וקדש".

ורבי יהושע שומע – ומקבל! הוא לוקח את מקלו ותרמילו, ומחיש פעמיו ליבנה. רבן גמליאל מקבלו בכבוד גדול, קם לכבודו ומנשקו על ראשו "שלום עליך רבי ותלמידי... אשרי הדור שהגדולים נשמעין לקטנים".

[לא פשוט היה המהלך. בשעתו, רבן גמליאל עצמו שילם עליו מחיר כבד. לאחר מחלוקת נוספת בה הטיל את כובד משקלו על רבי יהושע, הועבר מנשיאותו ובמקומו התמנה לזמן

¹ לשלמות העניין: יש מפרשים שדוסא בן הרכינס מלכתחילה לא התכוון לקבוע הלכה נגד רבן גמליאל, ואף אומרים שהתכוון להיפך (דהיינו אדרבה, להפליא איך רבן גמליאל שצדק בחשבוננו "סידר" למעלה מהטבע שהלבנה אף תיראה בלילה שלא אמורה להיראות). ראה קדושת לוי מועדים. ואין כאן המקום להאריך.

קצוב רבי אלעזר בן עזריה, עד שפייס רבן גמליאל את רבי יהושע וחזר לחלוק נשיאות משותפת עם רבי אלעזר (ראה ברכות כז, ב).

אך את הנעשה אין להשיב. זהו, אין שני ראש-השנה ואין שני יום-הכיפורים. רבי יהושע כנראה הלך משם לשוק ארבעת המינים ביבנה וחזר עם סט מהדרין. עם ישראל מאז ולעולם ולנצח נצחים ממשיך לחיות על פי לוח שנה אחיד. והכל בזכות זקן אחד, שמטיל את כל ארבע מאות שנותיו על הכף כדי שעם ישראל ימשיך להיות מאוחד בתורתו השלמה של משה שבדור;

– כמו זקני האדמו"רים שחותמים על כרוז מבצע תפילין של אחד מצעירי האדמו"רים בניו-יורק. כמו זקני בני ברק שרוכשים לנכדיהם אות בספר התורה של ילדי ישראל. כמו זקני הפוסקים שממהרים לאסור נסיעת אניות ישראליות בשבת כי כן כתב "האדמו"ר החדש" מליובאוויטש "מנקודת מבט של... מכונאי"! (כלשונו באגרותיו לרבנים בארץ ישראל בעונה בלתי נתפסת); שהרי כרבן גמליאל בשעתו "טבלאות וצורות" היו לו, ויכול להצביע על כל בורג באניה ולומר "כזה ראיתם, כזה ראיתם"...

* * *

הסיפור הבא מתרחש כרונולוגית אחר כך. רבי דוסא בן הרכינס כבר זקן יותר, עיניו נחלשו והוא לא מגיע אפילו לבית המדרש (מי מדבר על ללכת לכוילל, אפילו ללדרמן הוא לא יורד). ואז חכמים שומעים בשמו הלכה תמוהה ביותר בדיני יבום. ההלכה הזאת לא צצה אז משום מקום, אלא הייתה שנויה במחלוקת תקופה ארוכה בין בית שמאי לבית הלל.

אחינו לומדי "דף היומי" התכוונו השנה במרץ ל"א ניסן בלימוד מסכת יבמות. מכיוון שאין הכל מצויין בסוגיותיה החמורות, נציג את קיצור הדברים עד כמה שניתן (אם התעייפתם, דלגו לגוף הסיפור (ע"פ יבמות טו, ב ואילך, ובירושלמי יבמות סוף פרק א') או לפרק המסקנות).

המדובר על מקרה שבו אדם נשוי נפטר ללא ילדים. לפי התורה אחד מן האחים צריך לייבם (לשאת) את אשת אחיו, או לחלוץ לה כדי להתירה לשוק. בעצם, מצוות יבום הופכת אשה שאסור לשאתה (שהרי היא אשת אחיו) לאשה שמצוה לקחתה. אך הדבר נכון רק במקרה שחוץ מהיותה אשת אחיו, אין לאשה סיבות נוספות האוסרות את הקשר ביניהם. אך אילו אשת אחיו המת, אסורה עליו גם מסיבות אחרות, לדוגמא – זו הבת שלו (כלומר, דוד נשא את אחייניתו ונפטר בלי ילדים, וכעת מי שאמור כביכול לייבם אותה הוא אביה), במקרה כזה היא פטורה מייבום ואף מחליצה.

אלא שבית הלל אומרים יתירה מכך: גם אם לנפטר היו שתי נשים, אחת בת אחיו והשניה סתם אשה לא קשורה למשפחה, אזי הבת (שאסורה על אביה אחי המת) פוטרת גם את האשה השניה – "צרתה" בלשון המשנה – מיבום וחליצה. כלומר: אסור לה להנשא ליבמה (גיסה). ואם תעשה כן, הוולד נעבאך, ממזר (!). היא גם לא צריכה חליצה. פשוט הולכת

ומתחילה פרק ב' עם זיווג משורש נשמתה. ואילו בית שמאי אומרים להיפך: האשה השניה יכולה ומצוּנה להתייבם בשמחה, או לפחות לחלוץ כדי להיות מותרת לכל אדם.

הדבר יכול לקרות בהרבה אפשרויות, ליתר דיוק – 15 מקרים אותם מונה המשנה. אך הסיטואציה ההגיונית והמצויה ביותר הייתה בדיוק הדוגמא הנ"ל: מי שנשא את אחייניתו, ובנוסף אליה עוד אשה (= "צרת הבת"). שכן, מה הסיכוי שאח ישא את "אם חמיו" (סבתא!) של אחיו? ... אבל לשאת אחיינית, בשעה שהגורם העדתי-משפחתי היה פרמטר ראשון בקשר לשידוכין, היה סיפור די נפוץ. ולכן, אף שהמחלוקת הייתה על כל 15 האפשרויות בהם אשה עשויה לפטור את צרתה מייבום, הרי למעיישה, "צרת הבת" נשארה הצרה ההלכתית הלא-לגמרי פתורה והפירצה שקוראת למחלוקת להוות על כנה.

ועכשיו הסיפור:

גם הפעם היה המעשה ברבי יהושע, אבל כשהוא כבר למוד לקח ודחיל רבנן. כאשר חכמים באים לשאול אותו מה הדין של "צרת הבת" הוא עונה בדיפלומטיות: "מחלוקת בית שמאי ובית הלל", ברוררר. אך כשמנסים ללחוץ ושואלים "הלכה כדברי מי?" רבי יהושע אינו שש להכנס שוב לצרות, גם לא לצרות במובן הרחב של המילה. ומזדעק בתשובתו: "מפני מה אתם מכניסין ראשי בין שני הרים גדולים? בין שתי מחלוקות גדולות? בין בית שמאי ובין בית הלל? מתיירא אני שמא ירוצו גולגלתי! אבל אני מעיד לכם על שתי משפחות גדולות שהיו בירושלים, משפחת בית צבועים מבן עכמאי ומשפחת בית קופאי מבן מקושש, שהם "בני צרות" [=שנהגו כבית הלל] ומהם כהנים גדולים ושמשו על גבי המזבח".

במילים אחרות: בנוגע לכללות השאלה, כולל מה בית הלל אומרים על אלו שנהגו כבית שמאי, אז רחמנות על יהודי תוותרו לי, כי כשמישהו לא חושב כבית שמאי, אזי מתוך אהבת ישראל אמיתית הם משתילים לו מוח חדש בניתוח בזק ללא הרדמה. מה שכן, אתנדב לומר לכם "איך נהגו אצלנו בירושלים" בנוגע לחצי הנוח של השאלה: מה דינם של אלו שנהגו כבית הלל (ש"צרת הבת" הלכה והתחתנה למישהו בלי חליצה). בזה הכל מודים, גם בת שמאי, שצאצאיהם כשרים אף לכהונה (וכדרך הירושלמים, הלכה כזו גולשת לפירוט שם המשפחה שכנים של מי הם היו ובאיזה סמינר עובדת הכלה).

אבל חכמינו לא ממש נרגעו. עם חצי תשובה אי אפשר לקבל תעודת מסדר קידושין ממכון "למען ילמדו". ובשטח מסתובבים בית שמאי התוססים.

ואז מופצת שמועה ברשתות החברתיות שמי אם לא אחר מאשר... דוסא בן הרכינס התיר את צרת הבת לאחי בעלה המת, כבית שמאי! הפעם "קשה היה הדבר לחכמים". גם מחמת רצינות העניין, וגם מחמת נטל הברור המורכב יותר – לא מדובר במישהו שאפשר לפגוש ולשאול בבית-המדרש, אלא צריך לשלוח לביתו משלחת מכובדת.

הפעם התאים לרבי יהושע להיות ראשון, כי מפאת גילו המבוגר יחסית, רבי דוסא הכיר אותו. אליו נלוו שני הגדולים הצעירים יותר, רבי אלעזר בן עזריא, שרבי דוסא הכיר את אביו, ורבי עקיבא, שאותו, כמו שאמר מי שאמר "הכירו רק מהספרים". (ולדעת הירושלמי – אף ר' טרפון היה עמם. בקיצור, כמעט העתק-הדבק מההגדה).

* * *

הם דופקים בדלת. מסיבה לא ברורה אף אחד מהנכדים לא בבית ופותחת להם השפחה. היא מודיעה לרבי דוסא ש"חכמי ישראל" הגיעו. הם נכנסים אחד אחד, וזוכים לכבוד בל יתואר. את רבי יהושע הוא מושיב על מטה של זהב ופוסק לו את פסוקו. רבי יהושע מודיע שגם ר' אלעזר בן עזריא כאן, ורבי דוסא מתלהב "יש לו בן לעזריא חברינו? תפסו והושיבו על מטה של זהב". לגירסת הירושלמי רבי דוסא מסתכל טוב-טוב על רבי אלעזר וכאילו לא עברה מחצית אלף הוא מעיד בזקנותו על מה שראה בילדותו: "**הרי הוא דור עשירי לעזרא, ועיניו דומות בדיוק לעיניי של העלטער-זיידע שלו**"!! רבי יהושע מודיע שיש עוד חבר במשלחת. ושוב רבי דוסא יוצא מגדרו: "אתה הוא עקיבא בן יוסף ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו: שב בני שב, כמותך ירבו בישראל!"

ואז ניגשים סוף סוף לעניין. כלומר, לא ממש באופן ישיר. קודם מתחילים "לדבר בלימוד" באופן כללי, ואז, איך שהוא מגיעים לנושא, ומתחילים לחוש שהאווירה מתאימה. בעדינות הראויה הם פונים לרבינו, ושואלים, שיש עפעס שמוּעָה, אַזוי זאָגט מען בשמכם, שהתרתם את צרת הבת. די בני תוירה פרעגן...

הקשיש שענינו קמות מלבוא לבית המדרש, פתאום נהיה מפקס באופן שמרעיד את צעירי היושבים בחדר. תגידו לי את האמת, שואל אותם דוסא, מה **בדיוק** אמרו: "**דוסא** שמעתם, או **בן הרכינס** שמעתם?" הם מסתכלים אחד על השני, השני על השלישי, השלישי על הראשון, והממ... אומרים את האמת "חיי רבי, סתם שמענו".

אהה, אומר רבי דוסא. אם ככה מסתמא לא שמעתם את השם **שלי**, אלא שמעתם "בן הרכינס". אז זהו זה: יש לי אח קטן, שהוא "בכור שטן" (או שוטה, או שנון, תלוי בגירסאות ובפירוש מה הכוונה, אבל ברור שהיה אחיו הקטן וכנראה בכור לאמו וגם חריף במיוחד) ויונתן שמו, **והוא** מתלמידי בית שמאי. אבל, ממשיך רבי דוסא, לפני שאתם רצים להתווכח איתו אני מזהיר אתכם: פִּינְקֵט על הנושא הזה של צרת הבת יש לו שלוש מאות תשובות שהיא מותרת – שלוש מאות "מהלכים", "מערכה" עם שלוש מאות סימנים. יש לו "כויח הסברא" כמו "אחד הקדמוינים", והוא לא מתפעל מזה שכולם אומרים ההיפך. אז לא חבל לכם על הבזיונות...

לפי הגירסא בירושלמי, רבי דוסא אכן **שלח** אותם לאחיו לסיבוב נסיון, תוך שהוא מודיע לאח שינהג עם האורחים בכּוֹבֵד הַתִּיּוֹרָה. אלא שרַב יִנְתָן פצח בשיעור כללי התקפי בנושא צרת הבת, עד שראשם של שלושת החכמים נשמט הלומי-נמנם. הוא מנסה לעורר אותם,

ומסתבר שהם "לא אוחזים". הוא שולח אותם בחזרה לאחיו הגדול רבי דוסא, ומבקש לא להפנות אליו מי שאינם עדיין ברמה לשמוע "חבורה" ביבמות, שכן אין מתפקידו לחלק ממתקים לתלמידים צעירים הבאים להבחן.

חזרו לרבי דוסא. צריכים הרי להגיע לתכלס ולשמוע מה דעתו. וכאן מתרחש מעמד כביר ועצום. שוב מתקפלות להם הכמעט-חמש-מאות-שנה להרף עין, והדברים יוצאים מפי רבי דוסא כאילו נאמרו הרגע: "מעיד אני עלי שמים וארץ **שעל מדוכה זו ישב חגי הנביא ואמר** שלשה דברים [והראשון]: צרת הבת **אסורה!**..."

תארו לכם: בחדר הסמוך יושב אח "יְשִׁיבֵיֶשֶׁע" שאפילו רב-עֶקֶבָא לא מצליח להביס אותו בלימוד, במגירתו שלוש מאות קונטרסים להתיר צרת הבת - ובסלון שומעים חכמי ישראל את רבי דוסא - ה"חוזר", שלא אומר שום לומדות ושום סברות עצומות מדילי, אלא פשוט **זוכר** עוד מהיודיים איך "דער רבי חגי הנביא זאָל געזונט זיין" ישב על **מדוכה זו** (ואגב שמעינן שרבי דוסא הילד ידע פרק ב"לקיחות" חסידיות) ופסק שצרת הבת אסורה, שכן קיבל מרבותיו שקיבלו ממשה רבינו שקיבל מסיני. **וכן הלכה!**

מה הרעש? וואָס איז דער געוואָלד? הרי בדור קודם בכלל לא עשו מזה סיפור – בית שמאי ובית הלל נישאו אלו עם אלו, רק פשוט דאגו מראש להבהיר ב"רזומה" לשדכנית שלא מדובר במקרה בו הצד השני מחמיר, והכל טוב ויפה. כך מספרת המשנה.

אבל כמו שרבי דוסא בן הרכינס פועל שכל עם ישראל יצומו באותו יום כיפור, כך הוא מצליח לפעול שכל עם ישראל ינהגו בנישואין כבית הלל. כמו שהוא שמע מהרררעבע שלו. ואף אם בית הלל עצמם לא הפכו את העולם כדי לקבוע את שיטתם, אז מצדו שהעולם כן יתהפך, אבל יהיו קריטריונים ברורים איך מתחננים כדת משה וישראל.

* * *

"ואלה תולדות המשיח"...

כך כותב הרבי ל"כבוד המשתתפים בכנס לסיום סדר מועד בירושלמי, וועד מכון תלמוד ירושלמי בראשם". בעקבות תקנתו הקדושה של בעל ה"לב שמחה" מגור על לימוד הדף היומי בירושלמי, עודד הרבי תקנה זו ושלה ברכות למעמדי הסיום, ובשנים אלו אף החל הרבי בעצמו לערוך בהתוועדויותיו "הדרנים" על מסכתות בירושלמי! וכך כותב הרבי בסיום המכתב הנ"ל, המתייחס להתחלת סדר נשים שלאחריו (לקו"ש חכ"ג עמ' 1-321):

"ואלה תולדות המשיח ע"י **שיהודה התחיל וקיים מצות יבום** (בראשית רבה סוף פרשה ה' ושם התחלת הירושלמי ריש יבמות)";

[והכוונה לאופן היבום כפי שהיה לפני מתן תורה, שכן יהודה לא היה יבם (אחי בעלה המת) של תמר אלא חמיה, וכלה מותרת לבן נח. וראה במפרשים לפרשת וישב שם].

– וע"י עניין היבום התחיל להתנוצץ אורו של משיח.

וכן עניין **קידוש החודש** כפי שמסופר בגמרא, שהסימן עליו היה **"דוד מלך ישראל חי וקיים"**, עניין לידת הלבנה הקשור עם לידת והתגלות מציאותו של משיח (כמבואר בדבר מלכות תולדות תשנ"ב).

ובשני עניינים אלו, הקשורים עם סוד הגאולה, זכה רבי דוסא בן הרכינס להיות "חי וקיים" עד שיעמידם על מכונם ומתכונתם, להודיעך שזה כל האדם ותכלית בריאתו להביא לתכלית השלימות של ימות המשיח.

אופייני הוא הפירוש שמצאתי באחרונים (ויובא קצת בהרחבה), בפירוש דברי רבי דוסא בן הרכינס במסכת אבות בשלילת "שינה של שחרית": הכוונה היא על הזמן **שמתחילים** להאיר ולזרוח בעולם ענייני הגאולה, ואז יש מי ש"ישן"... הוא מבקש שיעירו אותו "כשיהיה משהו רציני". הכרזות **קודם** המעשה "הנה זה משיח בא", "לפרסם לכל אנשי הדור" **"להכין** עצמו לקבלת פני משיח" - כל זה לא בשבילו. תודיעו לו כשיודיעו בקווי-הנייעס שגדולי בני ברק הסכימו שהמשיח כבר בא והחלו לבדוק כבשים ממום עם זכוכית מגדלת; עד אז הוא לא מתעסק עם מבצעים של חב"ד'סקערס.

ומה גם טוען הוא – איך יכול להיות ש"נראה בזמנו", כאשר היה הזמן בו הכריז שנמלאו כל הסימנים וה"חשבונות" ל"שנה שמלך המשיח נגלה בו", ממלחמת המפרץ ויציאת יהודי רוסיה וכל שאר העניינים, ואילו "בזמן **עיבורו**" – כאשר כבר כולם עומדים ומצפים לראות בגלוי את **התגשמות** הנבואות למטה מעשרה טפחים – הנה דווקא אז בלילה החשוך של שלושים ואחד (שנה) – **"לא נראה!"** איך יכול להיות כזה דבר?

וגם הערניים שבחבורה מתקשים לעמוד בקצב הדו-כיווני הזה. מחד, מצליחים באותות ובמופתים וביד חזקה להוציא "פסק דין" מכמה וכמה גדולי ישראל שבדור ש"כל ימי חיך להביא לימות המשיח" – ומן הצד השני, פתאום מתחילים עננים של רפורמות בגיור ובנישואין ושאר ענייני שלמות העם, הפורצים פרצות גם בחומת הבטחון שבין ישראל לעמים. "והיה הדבר קשה לחכמים"...

"דוסא שמעתם או בן הרכינס שמעתם"!!!

האם אתם פורעים אזנכם לשמצה ונבהלים מכל בכור בעיניו שחזקה ידו בפלפול ויכול לטהר כל מחלוקת בק"ן טעמים, או שאתם מאזינים למי שלהם באמת הבכורה, ששמעו מ"חגי) הנביא" – ובאופן של **"מראה באצבעו ואומר זה"** – "על מדוכה זו ישב",

– **על כסא זה ישב** כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבינו ואמר גלוי לעיני כל העמים **ובנבואה שזה בוודאות** "הנה זה מלך המשיח בא" מנחם שמו וכבר החלו פעולותיו בעולם!

– **על מרפסת זו ישב** ועודד את שירת החסידים אליו ועליו "יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד"!

אלא שאפילו כולנו חכמים כולנו נבונים כולנו יודעים, בכל זאת, כולנו שואלים – **עד מתי!!** האמנם לא די? הרי כבר מאה ועשרים שנה להולדתו, ושלושים שנה לנבואתו, ועמך ישראל עמד כבר בכל נסיונות האמונה לפי דעת ירושלים ובני ברק ויבנה וחכמיה וכו' וכו', ונושא עיניו אל ההרים בשאגה בת אלפי קולות "**מאין יבוא עזריי!**" הגיע הזמן לקיים כבר **בפועל** – ולא רק כסימן - דוד מלך ישראל חי וקיים!

– וביחד עם זאת לא פוסקים יומם ולילה מלזעוק ולהאמין אשר **בטח** יקויים בפועל ולמטה מעשרה טפחים המשך הפסוק – **עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ**. ובשנה השביעית שבת לה' יבוא יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים, וישלח לנו משיחו הולך תמים, ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, ויושיבנו כולנו על "מטה של זהב" בירושלים עיר הקודש הבנויה ומקדש בתפארתו, והיו מסובין כל אותו הלילה ומספרין בגאולה האמיתית והשלימה, ודוסא בן הרכינס אף עמהן, עד שעלה עמוד השחר ובאו תלמידיהם ואמרו להם: רבותינו, צריכים לתפוס מקום, הרי שחרית וועט מען דאָווענען אַימֶרְצָשֶׁם לערך צען אַזייגער...

*

לתגובות במייל: savigus1@gmail.com

בווצאפ (בציון שם הכותב) למספר: 054.6920564